

รูปแบบการบริหารจัดการเชิงพุทธโรงเรียนพระปริยัติธรรม
เจ้าพยายบดินทร์เดชา วัดมหาธาตุวรวิหาร ตำบลในเมือง
อำเภอเมืองยโสธร จังหวัดยโสธร*

THE BUDDHIST-ORIENTED ADMINISTRATIVE MODEL OF PHRA
PARIYATTIDHAMMA SCHOOL AT CHAO PHRAYA BODIN DECHA,
WATMAHATHATWORAWIHAN, NAI MUEANG SUBDISTRICT,
MUEANG SUBDISTRICT, YASOTHON PROVINCE

พระเจนรบ หิริสมปนโน (รูปอ้วน)¹, วรเชษฐ์ โทอิน², สิทธิพงษ์ สิทธิภัทรประภา³
และ พระมหาเอกกวิน ปิยวีโร (อะซิม)⁴

Phra Jenrob Hirisanpanno (Rup Uan)¹, Worachet Tho-un², Sitthipong Siitthiphataraprabha³ and
Phramahaekkawin Piyaweero (Asim)⁴

¹⁻⁴มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

¹⁻⁴Mahamakut Buddhist University, Thailand

Corresponding Author's Email: worachet.th@mbu.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาแนวคิดเชิงพุทธที่ถูกนำมาใช้ในรูปแบบการบริหารจัดการของโรงเรียนพระปริยัติธรรมเจ้าพยายบดินทร์เดชา วัดมหาธาตุวรวิหาร จังหวัดยโสธร 2) วิเคราะห์โครงสร้างและกระบวนการบริหารจัดการของโรงเรียนพระปริยัติธรรมเจ้าพยายบดินทร์เดชาในบริบทของการพัฒนาโรงเรียนพระปริยัติธรรม และ 3) เสนอรูปแบบการบริหารจัดการเชิงพุทธที่เหมาะสมสำหรับการพัฒนาโรงเรียนพระปริยัติธรรมในอนาคต เป็นการศึกษาแบบผสมผสาน การวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ศึกษา จำนวน 120 รูป/คน เก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าพารามิเตอร์ (μ) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (σ) สำหรับการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่ใช้ศึกษา

* Received 19 December 2024; Revised 24 November 2024; Accepted 25 December 2024

จำนวน 13 รูป/คน เก็บข้อมูลด้วยการสนทนากลุ่ม ทำการตรวจสอบสามเส้าข้อมูล ด้ความ
วิเคราะห์ สังเคราะห์และอภิปรายผลเชิงพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า 1) ความพึงพอใจต่อการบริหารจัดการองค์กร โดยภาพรวมอยู่ใน
ระดับปานกลาง ($\mu = 3.10$, $\sigma = 0.96$) 2) โครงสร้างและกระบวนการบริหารจัดการของ
โรงเรียนพระปริยัติธรรมเจ้าพยายาตินทร์เดชาในบริบทของการพัฒนาโรงเรียนพระปริยัติธรรม
มี 5 ประเด็น คือ (1) โครงสร้างการบริหารจัดการ (2) การบริหารจัดการโดยยึดหลักพรหม
วิหาร 4 (3) การสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม (4) การมีส่วนร่วมของชุมชนและการ
สนับสนุนจากภายนอก และ (5) การใช้หลักธรรมในการบริหารจัดการ และ 3) รูปแบบการ
บริหารจัดการเชิงพุทธที่เหมาะสมสำหรับการพัฒนาโรงเรียนพระปริยัติธรรมในอนาคต มี 7
ประเด็น คือ (1) การใช้หลักมัชฌิมาปฏิปทา (2) การบริหารจัดการโดยยึดหลักพรหมวิหาร 4
(3) การสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม (4) การใช้หลักอริยมรรคมีองค์แปด (5) การ
บริหารจัดการทรัพยากรที่ยั่งยืนโดยใช้หลักการของสังคหวัตถุ 4 (6) การใช้หลักโยนิโสมนสิการ
ในการตัดสินใจ และ (7) การพัฒนาศักยภาพของผู้นำทางการศึกษาในฐานะผู้ปฏิบัติธรรม

คำสำคัญ: การบริหารจัดการเชิงพุทธ, เจ้าพยายาตินทร์เดชา, รูปแบบ, โรงเรียนพระปริยัติธรรม

Abstract

The objectives of this research were: (1) to study the Buddhist principles applied in the management model of Chao Phraya Bodin Decha Buddhist Scripture School, Watmahathatworawihan, Yasothon Province; (2) to analyze the structure and management processes of the school in the context of its development; and (3) to propose an appropriate Buddhist-oriented management model for the future development of Buddhist Scripture schools. The study employed a mixed-methods approach. For the quantitative research, the target group consisted of 120 individuals, and data were collected using a questionnaire. Statistical methods used for data analysis included percentage, parameter (μ), and standard deviation (σ). For the qualitative research, the key informants were 13 individuals, and data were gathered through focus group

discussions. Triangulation was used to verify the data, and the findings were interpreted, analyzed, synthesized, and presented descriptively.

The results of the research revealed the following: 1) Overall satisfaction with organizational management was at a moderate level ($\mu = 3.10$, $\sigma = 0.96$). 2) The structure and management processes of Chao Phraya Bodin Decha Buddhist Scripture School, in the context of its development, comprised five aspects: (1) organizational structure, (2) management based on the Four Sublime States of Mind (Brahmavihara), (3) fostering a participatory learning culture, (4) community involvement and external support, and (5) the application of Buddhist principles in management. 3) The proposed Buddhist-oriented management model for the future development of Buddhist Scripture schools included seven aspects: (1) adopting the Middle Path (Majjhima Patipada), (2) managing based on the Four Sublime States of Mind (Brahmavihara), (3) fostering a participatory learning culture, (4) applying the Noble Eightfold Path (Ariya Magga) as a balanced approach, (5) sustainably managing resources based on the principles of the Four Bases of Social Harmony (Sangahavatthu), (6) employing systematic and analytical thinking (Yoniso Manasikara) in decision-making, and (7) enhancing the potential of educational leaders as practitioners of Dhamma.

Keywords: Buddhist-oriented administration, Chao Phraya Bodin Decha, Model, Phra Pariyattidhamma School

บทนำ

โรงเรียนพระปริยัติธรรมมีบทบาทสำคัญในด้านการศึกษาพระพุทธศาสนาและการพัฒนาทางจิตใจ โดยมีความสำคัญในมิติต่าง ๆ ดังนี้ (1) การสืบทอดพระพุทธศาสนาโรงเรียนพระปริยัติธรรมเป็นศูนย์กลางในการเรียนการสอนพระพุทธศาสนาแก่พระภิกษุสามเณรเพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจในพระธรรมวินัยและคัมภีร์ทางศาสนา ซึ่งเป็นการสืบทอดและรักษาพระพุทธศาสนาให้คงอยู่ในสังคมไทย (2) การพัฒนาศีลธรรมและคุณธรรมในสังคม โรงเรียน

พระปริยัติธรรมส่งเสริมการปลูกฝังศีลธรรมและคุณธรรมให้แก่พระภิกษุ สามเณร และผู้สนใจในพระพุทธศาสนา ซึ่งสามารถถ่ายทอดคุณค่าเหล่านี้สู่สังคม ช่วยเสริมสร้างความสงบสุขและความเป็นปึกแผ่นในชุมชน (3) การพัฒนาการศึกษาควบคู่กับศาสนา โรงเรียนพระปริยัติธรรมให้การศึกษาควบคู่ไปกับการปลูกฝังหลักธรรมคำสอน ซึ่งส่งผลให้ผู้เรียนมีความรอบรู้ทั้งในด้านโลกียธรรมและโลกุตตรธรรม พร้อมรับใช้สังคมในบทบาทที่เหมาะสม (4) การพัฒนาเชิงปัญญาและวิชาการโรงเรียนพระปริยัติธรรมช่วยเสริมสร้างความรู้ด้านภาษาบาลีและพระไตรปิฎกตลอดจนวิชาการสมัยใหม่ เพื่อพัฒนาพระภิกษุและสามเณรให้มีความสามารถในการเผยแผ่ศาสนาในระดับสากล และ (5) การเชื่อมโยงสู่ชุมชน โรงเรียนพระปริยัติธรรมเป็นศูนย์กลางในการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างศาสนาและชุมชน โดยการจัดกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อสังคม เช่น การอบรมเยาวชน การจัดธรรมะศึกษา และกิจกรรมสาธารณประโยชน์ (สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, 2560)

โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา มีบทบาทสำคัญในการสร้างศาสนทายาทและเผยแผ่พระพุทธศาสนาในชุมชน อย่างไรก็ตาม การดำเนินงานและการจัดการศึกษาขาดความชัดเจนในทิศทางที่เป็นรูปธรรม ส่วนใหญ่ดำเนินการตามกรอบแนวปฏิบัติของสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ โดยไม่มีการกำหนดนโยบายที่ชัดเจนในบริบทเฉพาะของพื้นที่ นอกจากนี้ การพัฒนารูปแบบการศึกษาของโรงเรียนในแผนกสามัญศึกษายังไม่เด่นชัด ทำให้ไม่สามารถตอบสนองต่อความต้องการเฉพาะของชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ การจัดการศึกษาในบริบทพื้นที่จึงจำเป็นต้องได้รับการออกแบบให้สอดคล้องกับลักษณะเฉพาะของแต่ละพื้นที่เพื่อสร้างศาสนทายาทที่มีคุณภาพ พร้อมทั้งเสริมสร้างศักยภาพในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาอย่างยั่งยืนและมีผลกระทบเชิงบวกต่อสังคมในวงกว้าง การปรับปรุงดังกล่าวจะช่วยให้โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาสามารถตอบสนองต่อพันธกิจของตนได้ดีขึ้น ทั้งในแง่ของการสร้างบุคลากรทางศาสนาที่มีความรู้ความสามารถ และการทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางของการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในชุมชน (สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, 2556) แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พุทธศักราช 2560-2564) ที่ระบุว่า กรอบแนวคิดและหลักการในการวางแผนที่สำคัญ คือ (1) การรื้อฟื้นและประยุกต์ใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (2) คนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนาอย่างมีส่วนร่วม (3) การสนับสนุนและส่งเสริมแนวคิดการปฏิรูปประเทศ และ (4) การพัฒนาสู่ความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน สังคม อยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข” (หวิน จำปานิน, 2562) สภาพการพัฒนาการบริหารจัดการของโรงเรียนพระปริยัติธรรมและจากระบบการจัดการศึกษาของคณะสงฆ์ก่อให้เกิดปัญหา อย่างมากมายแล

ต่อเนื่อง วัดอุปถัมภ์ของการศึกษาโรงเรียนพระปริยัติธรรม (มาตรา 5 และมาตรา 7) (1) เพื่อให้การศึกษาพระปริยัติธรรมเป็นไปตามหลักพระพุทธศาสนาที่ปรากฏในพระไตรปิฎกโบราณราชประเพณี และสอดคล้องกับการศึกษาของชาติ (2) เพื่อให้พระภิกษุสามเณรมีการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาไปใช้ให้เกิดการพัฒนาจิตใจและปัญญา และมีการรักษาพระธรรมวินัยให้เป็นไปอย่างถูกต้องตั้งโดยเคร่งครัด เป็นที่เลื่อมศรัทธาแก่พุทธศาสนิกชนทั่วไป (3) เพื่อให้พุทธศาสนิกชนนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาไปประยุกต์ใช้ในการดำรงชีวิตได้อย่างถูกต้อง (สำนักกฎหมาย สำนักงานเลขาธิการสภา, 2562) โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เป็นสถานศึกษาที่มีเป้าหมายในการมุ่งพัฒนาผู้เรียนซึ่งเป็นพระภิกษุ สามเณรให้เป็นผู้มีคุณธรรม มีความรู้ ประพฤติปฏิบัติตนตามหลักพระธรรมวินัยเป็นศาสนทายาทที่ดีของพระพุทธศาสนา และเป็นที่น่าชื่นชม นับตั้งแต่ที่ได้มีการก่อตั้งโรงเรียนมาตั้งแต่ปีพุทธศักราช 2514 จนถึงปัจจุบัน

จากการที่ผู้วิจัยได้ลงพื้นที่สำรวจข้อมูลเบื้องต้นก่อนการศึกษาวิจัยด้วยการสนทนากับผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียและข้อมูลพื้นฐาน โรงเรียนพระปริยัติธรรมเจ้าพวยบดินทร์เดชา จังหวัดยโสธร เป็นศูนย์กลางการศึกษาเชิงพุทธที่มุ่งสร้างศาสนทายาทและเผยแผ่พระพุทธศาสนาในชุมชน อย่างไรก็ตาม การบริหารจัดการโรงเรียนยังคงเผชิญกับปัญหาในหลายมิติ ซึ่งส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพและความยั่งยืนของการจัดการศึกษา เช่น (1) ปัญหาด้านการบริหารจัดการ ข้อจำกัดด้านงบประมาณ คือโรงเรียนเผชิญปัญหาการจัดสรรทรัพยากรทางการเงินที่ไม่เพียงพอ ส่งผลกระทบต่อการพัฒนาสถานที่ อุปกรณ์การเรียนการสอน และสวัสดิการของพระภิกษุ สามเณร (2) ปัญหาด้านบุคลากร คือการพัฒนาศักยภาพบุคลากร ขาดการอบรมหรือพัฒนาบุคลากรให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคมและเทคโนโลยีสมัยใหม่ ซึ่งเป็นอุปสรรคต่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในยุคดิจิทัล (3) ปัญหาด้านหลักสูตรและการเรียนการสอน คือความไม่สอดคล้องกับบริบทพื้นที่ หลักสูตรการเรียนการสอนบางส่วนยังไม่สามารถตอบสนองความต้องการเฉพาะของชุมชนในจังหวัดยโสธรได้อย่างมีประสิทธิภาพ และ (4) ปัญหาด้านการปรับตัวต่อยุคสมัย คือการใช้เทคโนโลยีในการจัดการศึกษา โรงเรียนยังไม่มีหรือนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาสนับสนุนการบริหารจัดการและการเรียนการสอนอย่างเพียงพอ ทำให้การศึกษาขาดความทันสมัยและการเชื่อมโยงกับโลกภายนอก ปัญหาเหล่านี้สะท้อนถึงความจำเป็นในการปรับปรุงและพัฒนา รูปแบบการบริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรมเจ้าพวยบดินทร์เดชา เพื่อให้สามารถตอบสนองต่อพันธกิจด้านการศึกษาและการเผยแผ่พระพุทธศาสนาได้อย่างมี

ประสิทธิภาพและยั่งยืนในยุคปัจจุบัน ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีเป้าหมายที่จะศึกษาวิจัยเกี่ยวกับรูปแบบการบริหารจัดการเชิงพุทธโรงเรียนพระปริยัติธรรม เพื่อเสนอรูปแบบการบริหารจัดการเชิงพุทธที่เหมาะสมสำหรับการพัฒนาโรงเรียนพระปริยัติธรรมในอนาคตต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาแนวคิดเชิงพุทธที่ถูกนำมาใช้ในรูปแบบการบริหารจัดการของโรงเรียนพระปริยัติธรรมเจ้าพวยบดินทร์เดชา วัดมหาธาตุวรวิหาร จังหวัดยโสธร
2. เพื่อวิเคราะห์โครงสร้างและกระบวนการบริหารจัดการของโรงเรียนพระปริยัติธรรมเจ้าพวยบดินทร์เดชาในบริบทของการพัฒนาโรงเรียนพระปริยัติธรรม
3. เพื่อเสนอรูปแบบการบริหารจัดการเชิงพุทธที่เหมาะสมสำหรับการพัฒนาโรงเรียนพระปริยัติธรรมในอนาคต

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

เขียน วันทนีตระกูล และคณะ (2567) ศึกษาวิจัยเรื่อง “แนวทางการบริหารงานโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาจังหวัดลำพูน” ผลการวิจัยพบว่า 1) แนวทางการบริหารจัดการศึกษาโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาจังหวัดลำพูน โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ด้านกลุ่มบริหารงานวิชาการ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก รองลงมาคือ ด้านกลุ่มบริหารงานงบประมาณ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ ด้านกลุ่มบริหารงานทั่วไป 2) การเปรียบเทียบแนวทางการบริหารจัดการศึกษาในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาจังหวัดลำพูน จำแนกตาม เพศ อายุ ระดับการศึกษาโดยภาพรวมพบว่า ไม่มีความแตกต่างกัน

พระครูปริยัติเจติยคุณ และคณะ (2567) ศึกษาเรื่อง “สมรรถนะของผู้บริหารในศตวรรษที่ 21 โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา” ผลการศึกษาพบว่า สังคมโลกยุคปัจจุบันเป็นยุคของเศรษฐกิจฐานความรู้ มนุษย์ต้องดำเนินอยู่ท่ามกลางข้อมูลข่าวสารสารสนเทศต่าง ๆ มากมาย การเข้าถึงข้อมูลข่าวสารทำได้ง่ายและรวดเร็ว ถึงแม้แหล่งข้อมูลความรู้จะอยู่ไกลคนละซีกโลกก็ตาม การรับรู้เรื่องราวต่าง ๆ จึงเกิดขึ้นได้ตลอดเวลาการพัฒนา

คนในด้านการศึกษาริเริ่มจึงเป็นหัวใจสำคัญของการพัฒนาประเทศ เพราะการศึกษาเน้นการสร้างคนเพื่อให้เกิดความเจริญให้กับประเทศทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคมและการเมือง สมรรถนะของผู้บริหารในศตวรรษที่ 21 โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา คือ การมุ่งเสริมสร้างความสามารถให้ทรัพยากรบุคคลให้มีความรู้ความสามารถ มีทักษะในการทำงาน และคุณลักษณะที่โดดเด่น สามารถยกระดับองค์กรให้บรรลุผลตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ การมุ่งพัฒนาให้บุคลากรมีสมรรถนะจึงเป็นหัวใจสำคัญในการบริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาให้มีประสิทธิภาพและได้รับประสิทธิผลอย่างเต็มที่ทั้งทางความรู้ ทักษะและเจตคติ อันจะนำไปสู่การพัฒนาสถานศึกษาให้บรรลุผลตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้

พระครูนิวริฐธรรมานุศาสน์ และคณะ (2564) ศึกษาวิจัยเรื่อง “รูปแบบการพัฒนาการบริหารจัดการเชิงพุทธของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา กลุ่มที่ 4” ผลการวิจัยพบว่า 1) รูปแบบการพัฒนาการบริหารจัดการเชิงพุทธในโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา กลุ่มที่ 4 ประกอบด้วย (1) ด้านวิชาการ จัดทำแผนการพัฒนาหลักสูตร พัฒนาคุณภาพการเรียนรู้ มีการจัดการเรียนการสอน มีการบริหารงานแบบมีส่วนร่วม (2) ด้านงบประมาณมีการเผยแพร่ข้อมูลเกี่ยวกับงบประมาณและการเงิน จัดสรรงบประมาณเพื่อการนิเทศ เน้นว่ามีระบบการตรวจสอบอย่างถูกต้องและเป็นธรรม จัดทำแผนการบริหารวิชาการแบบบูรณาการไว้อย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง (3) ด้านงานบุคคล มีระบบการกำหนดคุณสมบัติบุคลากรของโรงเรียนตามความสามารถ มีการวางแผนการพัฒนาและบริหารจัดการบุคลากร มีระบบพัฒนาครู มีแผนการพัฒนาระบบการบริหารจัดการเกี่ยวกับการติดตาม ประเมินผล มีกลยุทธ์การพัฒนาและบริหารจัดการมีส่วนร่วม (4) ด้านงานทั่วไป มีความเอื้ออาทรต่อกันกับเพื่อนร่วมงาน และให้บริการทุกคนที่เข้ามาใช้บริการด้วยความจริงใจ มีความสามัคคี ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน มีการวางแผนเพื่อพัฒนาระบบการทำงานและการบริหารงาน มีกลยุทธ์การพัฒนาและบริหารจัดการระบบงานธุรการให้คล่องตัว มีกลยุทธ์การพัฒนาและบริหารจัดการประชุม และ 2) การประเมินรูปแบบการพัฒนาการบริหารจัดการเชิงพุทธของโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา กลุ่มที่ 4 พบว่า รูปแบบมีความถูกต้อง มีความเหมาะสม มีความเป็นไปได้ และมีความเป็นประโยชน์ อยู่ในระดับมากทุกด้าน

สุวิทย์ ฝ่ายสงค์ และสิรินธร สิ้นจินดาวงศ์ (2564) ศึกษาเรื่อง “โรงเรียนพระปริยัติธรรม ยุคไทยแลนด์ 4.0” ผลการศึกษาพบว่า มีปัญหาอยู่ 3 ด้านที่ต้องหาแนวทางในการแก้ไข คือ การพัฒนาให้บุคลากร การสรรหาคัดเลือกบุคลากรที่มีคุณสมบัติที่ตรงตามงาน การดำรงรักษา ให้บุคลากรอยู่ได้นาน เพื่อให้โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาก้าวทันการเปลี่ยนแปลง และพัฒนาศักยภาพการจัดการศึกษาตามนโยบายไทยแลนด์ 4.0 ต้องพัฒนาโดย นำขบวนการหรือเทคนิคสมัยใหม่เข้ามาแก้ปัจจัย 3 ด้านที่มีผลต่อการพัฒนา คือ ด้านปัจจัย ด้านกระบวนการและด้านผลผลิต ให้มั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี (mixed research) การวิจัยเชิงปริมาณ (quantitative research) กลุ่มเป้าหมาย (target group) ที่ใช้ศึกษา ประกอบด้วยผู้บริหาร คณะครูผู้สอน เจ้าหน้าที่และพระภิกษุสามเณรที่เป็นนักศึกษา ในปีการศึกษา 2567 จำนวนทั้งสิ้น 120 รูป/คน ผู้วิจัยเลือกศึกษาประชากรทั้งหมด (μ) ทั้งนี้เพราะสามารถเข้าถึงข้อมูลได้ทั้งหมด เก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถาม (questionnaire) สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าพารามิเตอร์ (μ) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (σ) (กัลยา วาณิชขันธ์, 2550) สำหรับการวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative research) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่ใช้ศึกษา จำนวน 13 รูป/คน ประกอบด้วยผู้บริหาร คณะครู เจ้าหน้าที่ และประธานนักศึกษา เก็บข้อมูลด้วยการสนทนากลุ่ม (focus group discussion) พร้อมทั้งทำการตรวจสอบสามเส้าข้อมูล (data triangulation) (ด้านบุคคล-เวลา-แนวคิด ทฤษฎี) ตีความ (interpretation) วิเคราะห์ (analyze) สังเคราะห์ (synthetic) และอภิปรายผลเชิงพรรณนา (descriptive) ต่อไป

ผลการวิจัย

ข้อมูลทั่วไปของประชากรกลุ่มเป้าหมายที่ใช้ศึกษา พบว่า คณะผู้บริหาร จำนวน 5 รูป คิดเป็นร้อยละ 4.16 คณะครูผู้สอน (ประจำ/พิเศษ) จำนวน 12 รูป/คน คิดเป็นร้อยละ 10.00 เจ้าหน้าที่ จำนวน 3 รูป/คน คิดเป็นร้อยละ 2.50 และนักเรียน จำนวน 100 รูป คิดเป็นร้อยละ 83.33 ตามลำดับ

วัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 1 เพื่อศึกษาแนวคิดเชิงพุทธที่ถูกนำมาใช้ในรูปแบบการบริหารจัดการของโรงเรียนพระปริยัติธรรมเจ้าพวยบดินทร์เดชา วัดมหาธาตุวรวิหาร จังหวัดโยธธร พบว่า ความพึงพอใจต่อการบริหารจัดการองค์กร โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\mu = 3.10$, $\sigma = 0.96$) มีรายละเอียดดังนี้ 1) หลักมัชฌิมาปฏิปทา (ความพอดี) การบริหารจัดการควรมุ่งเน้นความสมดุลในทุกด้าน เช่น การจัดการงบประมาณ การจัดกิจกรรม และการวางนโยบาย เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด โดยไม่ฟุ่มเฟือยหรือประหยัดจนเกินไป มีค่าอยู่ในระดับน้อย ($\mu = 2.56$, $\sigma = 1.00$) 2) หลักพรหมวิหาร 4 (ธรรมะเพื่อการบริหารคน) การนำหลักเมตตา (ความปรารถนาดี) กรุณา (ช่วยเหลือ) มุทิตา (ยินดีในความสำเร็จของผู้อื่น) และอุเบกขา (วางใจเป็นกลาง) มาใช้ในความสัมพันธ์ระหว่างครู นักเรียน และชุมชน มีค่าอยู่ในระดับมาก ($\mu = 4.00$, $\sigma = 0.77$) 3) หลักอิทธิบาท 4 (เครื่องมือแห่งความสำเร็จ) การบริหารจัดการควรส่งเสริมฉันทะ (ความพึงพอใจในงาน) วิริยะ (ความพากเพียร) จิตตะ (ความใส่ใจ) และวิมังสา (การพิจารณาและปรับปรุง) เพื่อสร้างสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่ดี มีค่าอยู่ในระดับปานกลาง ($\mu = 3.22$, $\sigma = 0.96$) 4) หลักโยนิโสมนสิการ (การคิดอย่างมีระบบ) การตัดสินใจและวางแผนบริหารงาน ควรคิดอย่างรอบคอบและลึกซึ้ง โดยใช้เหตุผลและการวิเคราะห์เพื่อแก้ไขปัญหาและพัฒนาโรงเรียน มีค่าอยู่ในระดับปานกลาง ($\mu = 3.42$, $\sigma = 1.02$) และ 5) หลักปัญญาภูมิธรรม 4 (แนวทางการพัฒนาสติปัญญา) การส่งเสริมความรู้และสติปัญญาของนักเรียนผ่านการเรียนรู้ที่เน้นการสอบสวน การปฏิบัติ และการพัฒนาตนเอง มีค่าอยู่ในระดับปานกลาง ($\mu = 3.25$, $\sigma = 1.04$)

วัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 2 เพื่อวิเคราะห์โครงสร้างและกระบวนการบริหารจัดการของโรงเรียนพระปริยัติธรรมเจ้าพวยบดินทร์เดชาในบริบทของการพัฒนาโรงเรียนพระปริยัติธรรม การสัมภาษณ์เชิงลึกในหัวข้อ “วิเคราะห์โครงสร้างและกระบวนการบริหารจัดการของโรงเรียนพระปริยัติธรรมเจ้าพวยบดินทร์เดชาในบริบทของการพัฒนาโรงเรียนพระปริยัติธรรม” มุ่งเน้นการสำรวจและวิเคราะห์โครงสร้างการบริหารจัดการ รวมถึงกระบวนการที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาโรงเรียนพระปริยัติธรรมในปัจจุบัน โดยการสัมภาษณ์นี้มีเป้าหมายเพื่อศึกษาแนวทางการบริหารจัดการที่สามารถนำไปสู่การพัฒนาโรงเรียนพระปริยัติธรรมอย่างยั่งยืนในมุมมองต่าง ๆ เช่น การบริหารจัดการทรัพยากรบุคคล, การพัฒนาอาจารย์และนักเรียน, การใช้

หลักธรรมในการบริหารจัดการ รวมถึงการมีส่วนร่วมของชุมชนและการสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอก พบประเด็นดังต่อไปนี้

ประเด็นที่ 1 โครงสร้างการบริหารจัดการ

จากการสัมภาษณ์พบว่า โรงเรียนพระปริยัติธรรมเจ้าพวยาบดินทร์เดชา มีการจัดตั้งโครงสร้างการบริหารที่ค่อนข้างเรียบง่ายแต่มีความชัดเจนในแต่ละหน้าที่ โดยมีพระอาจารย์ที่เป็นผู้นำในระดับสูงสุดของโรงเรียน และมีคณะกรรมการบริหารที่ประกอบด้วยพระอาจารย์ผู้มีประสบการณ์ในการสอนและบริหารจัดการ ด้านล่างลงมามีคณะครูที่มีความเชี่ยวชาญในแต่ละสาขาวิชา ซึ่งโครงสร้างนี้มีความยืดหยุ่นในการปรับตัวตามสถานะและสถานการณ์ที่เกิดขึ้น เพื่อให้การบริหารจัดการมีประสิทธิภาพสูงสุด

ประเด็นที่ 2 กระบวนการบริหารจัดการ

กระบวนการบริหารจัดการภายในโรงเรียนพระปริยัติธรรมมีการใช้กระบวนการวางแผนที่มีความต่อเนื่อง โดยมีการตั้งเป้าหมายระยะสั้นและระยะยาวที่ชัดเจน เช่น การพัฒนาคุณภาพการศึกษา การเสริมสร้างทักษะทางวิชาการและคุณธรรมของนักเรียน โดยมีการประชุมและทบทวนผลการดำเนินงานเป็นระยะ เพื่อให้สามารถปรับปรุงและพัฒนากระบวนการบริหารจัดการให้เหมาะสมกับสถานการณ์ในแต่ละช่วงเวลา แต่เนื่องด้วยเหตุปัจจัยภายนอก เช่น ความเจริญก้าวหน้าแบบก้าวกระโดดของเทคโนโลยีสารสนเทศสมัยใหม่ อัตราการลดลงของนักเรียน และภายใน เช่น จำนวนคนบวชเรียนน้อยลง งบประมาณลดลง เป็นต้น ซึ่งปัจจัยหลายประการเหล่านี้ทำให้ระบบและกระบวนการบริหารจัดการไม่มีความคล่องตัว

ประเด็นที่ 3 การพัฒนาทรัพยากรบุคคล

ในการพัฒนาทรัพยากรบุคคล โรงเรียนพระปริยัติธรรมมีการส่งเสริมการอบรมและพัฒนาศักยภาพของพระอาจารย์และครูผู้สอนอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะการเสริมสร้างความรู้และทักษะในการสอนพระพุทธศาสนาให้มีความทันสมัยและตอบโจทย์กับการศึกษายุคใหม่ นอกจากนี้ ยังให้ความสำคัญกับการพัฒนาทักษะด้านจิตวิญญาณและการปฏิบัติธรรมควบคู่ไปกับการสอนวิชาการ เพื่อให้การศึกษาเป็นการพัฒนาทั้งด้านวิชาการและคุณธรรมของนักเรียน

ประเด็นที่ 4 การมีส่วนร่วมของชุมชนและการสนับสนุนจากภายนอก

โรงเรียนพระปริยัติธรรมเจ้าพวยาบดินทร์เดชา ให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของชุมชนและการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างโรงเรียนกับชุมชนท้องถิ่น โดยมีกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ เช่น การจัดงานบุญประเพณี การเปิดโอกาส

ให้ผู้ปกครองเข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจบางประการ รวมถึงการสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอกในด้านงบประมาณและทรัพยากรต่าง ๆ ที่ช่วยส่งเสริมการพัฒนาโรงเรียน

ประเด็นที่ 5 การใช้หลักธรรมในการบริหารจัดการ

การใช้หลักธรรมของพระพุทธศาสนาในการบริหารจัดการเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยเสริมสร้างความเข้มแข็งในโรงเรียน พระอาจารย์ผู้บริหารมีการนำหลักธรรมต่าง ๆ เช่น หลักมัชฌิมาปฏิปทา (ความพอดี), หลักพรหมวิหาร 4 (เมตตา กรุณา มุทิตา อุเบกขา) มาใช้ในการตัดสินใจและดำเนินการ เพื่อส่งเสริมบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้และการพัฒนาจิตใจของนักเรียนให้มีความสมดุลระหว่างการศึกษาด้านโลกและการปฏิบัติธรรม แต่ผลลัพธ์และผลสัมฤทธิ์ที่เกิดขึ้นจริงยังไม่เป็นไปตามเกณฑ์และไม่บรรลุเป้าหมายเชิงประจักษ์

การสัมภาษณ์ในครั้งนี้ โรงเรียนพระปริยัติธรรมเจ้าพวยาบดินทร์เดชาได้มีการบริหารจัดการที่มีความชัดเจนและมีระบบในการพัฒนาโรงเรียนอย่างยั่งยืน โดยใช้หลักธรรมเป็นเครื่องมือในการเสริมสร้างความสำเร็จในการศึกษาพระพุทธศาสนา การพัฒนาทรัพยากรบุคคล และการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างโรงเรียนและชุมชน การส่งเสริมการพัฒนาทั้งด้านวิชาการและคุณธรรมของนักเรียน และการสนับสนุนจากภายนอก ทำให้โรงเรียนมีความพร้อมในการเป็นศูนย์กลางการศึกษาพระพุทธศาสนาในชุมชนอย่างเต็มที่

วัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 3 เพื่อเสนอรูปแบบการบริหารจัดการเชิงพุทธที่เหมาะสมสำหรับการพัฒนาโรงเรียนพระปริยัติธรรมในอนาคต มีรายละเอียดดังนี้

การพัฒนาโรงเรียนพระปริยัติธรรมในอนาคตต้องมีการบริหารจัดการที่มีความเหมาะสมทั้งในด้านการศึกษาวิชาการและการปฏิบัติธรรม โดยนำหลักการของพระพุทธศาสนาเข้ามาเป็นแนวทางในการบริหารจัดการเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด และตอบโจทย์กับการเปลี่ยนแปลงของสังคมในยุคปัจจุบัน ข้อเสนอรูปแบบการบริหารจัดการเชิงพุทธที่เหมาะสมสำหรับการพัฒนาโรงเรียนพระปริยัติธรรมในอนาคต มีดังนี้

ประเด็นที่ 1 การใช้หลักมัชฌิมาปฏิปทา (การดำเนินชีวิตแบบกลาง ๆ)

1) แนวทางการบริหาร กล่าวคือ ควรนำหลักมัชฌิมาปฏิปทา มาใช้ในการกำหนดนโยบายการบริหารที่ไม่ตึงเครียดหรือปล่อยปละละเลยจนเกินไป โดยต้องสร้างสมดุลระหว่างการพัฒนาทางวิชาการและการปฏิบัติธรรม รวมถึงการบริหารทรัพยากรต่าง ๆ ในโรงเรียน เช่น การใช้เงินทุนและทรัพยากรมนุษย์อย่างมีประสิทธิภาพและมีความยั่งยืน

2) การปฏิบัติ เช่น การจัดการกิจกรรมการเรียนการสอนและการพัฒนานักเรียน ต้องไม่เน้นหนักไปทางใดทางหนึ่ง เช่น การเรียนวิชาการหรือการฝึกปฏิบัติธรรม ควรสร้างการพัฒนาทั้งสองด้านให้มีความสมดุล เพื่อให้เป็นไปตามหลักธรรมของพระพุทธศาสนา

ประเด็นที่ 2 การบริหารจัดการโดยยึดหลักพรหมวิหาร 4 (เมตตา กรุณา มุทิตา อุเบกขา)

1) แนวทางการบริหาร กล่าวคือควรนำหลักพรหมวิหาร 4 มาใช้ในการบริหารจัดการองค์กรและการพัฒนาความสัมพันธ์ระหว่างครู อาจารย์ นักเรียนและชุมชนเพื่อสร้างความเข้าใจและความสามัคคีในองค์กร รวมถึงการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ด้วยการมุ่งหวังดีและเอื้อเฟื้อ

2) การปฏิบัติ เช่น ในการปฏิบัติการภายในโรงเรียนต้องให้ความสำคัญกับการแสดงความเมตตาในการสอน การช่วยเหลือนักเรียนที่มีปัญหา หรือการสนับสนุนความสำเร็จของเพื่อนร่วมงานและนักเรียนทุกคน โดยไม่เลือกปฏิบัติ

ประเด็นที่ 3 การสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม

1) แนวทางการบริหาร กล่าวคือ การบริหารโรงเรียนควรมุ่งเน้นการสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ที่มีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน ทั้งพระอาจารย์ ครู ผู้ปกครอง และชุมชน โดยการมีส่วนร่วมจะช่วยส่งเสริมการพัฒนานักเรียนทั้งด้านวิชาการและจิตใจ

2) การปฏิบัติ เช่น การจัดกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้ทุกภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผนการเรียนการสอนและกิจกรรมต่าง ๆ ในโรงเรียน เช่น การมีส่วนร่วมในการออกแบบหลักสูตร การประเมินผลการเรียนรู้ และการจัดกิจกรรมทางศาสนาและสังคม

ประเด็นที่ 4 การใช้หลักอริยมรรคมีองค์แปด (หนทางแห่งความพอดี)

1) แนวทางการบริหาร กล่าวคือ ควรนำหลักอริยมรรคมีองค์แปดมาใช้ในการพัฒนาผู้นำทางการศึกษาและการพัฒนาทักษะการบริหารจัดการของพระอาจารย์และครู โดยเฉพาะการเน้นความถูกต้องในการตัดสินใจและการวางแผนการศึกษา

2) การปฏิบัติ เช่น การพัฒนาครูผู้สอนและผู้นำในโรงเรียนควรเน้นที่การเสริมสร้างความรู้และทักษะในการสอน พร้อมทั้งการมีสติปัญญาในการแก้ปัญหาด้วยเหตุผลและความถูกต้องตามหลักธรรม เช่น การพัฒนาศักยภาพของครูและพระอาจารย์ในการนำการเรียนการสอนตามหลักพุทธศาสนาอย่างมีจริยธรรม

ประเด็นที่ 5 การบริหารจัดการทรัพยากรที่ยั่งยืนโดยใช้หลักการของสังคหวัตถุ 4

1) แนวทางการบริหาร กล่าวคือ การบริหารทรัพยากรในโรงเรียนควรเน้นหลักสังคหวัตถุ 4 คือ การให้, การพูดจาสุภาพ, การทำงานร่วมกัน, และการประพฤติตนอย่างเหมาะสม โดยการทำงานร่วมกันและการสร้างบรรยากาศที่เอื้อให้เกิดการแลกเปลี่ยนความรู้จะช่วยสร้างการพัฒนาอย่างยั่งยืน

2) การปฏิบัติ เช่น โรงเรียนควรมีกระบวนการจัดสรรทรัพยากรที่เหมาะสม เช่น การใช้เงินทุนในการพัฒนาโรงเรียน การเสริมสร้างความร่วมมือจากชุมชนในการสนับสนุนโรงเรียน รวมถึงการสร้างระบบการเรียนรู้ที่ช่วยพัฒนาผู้เรียนอย่างมีประสิทธิภาพ

ประเด็นที่ 6 การใช้หลักโยนิโสมนสิการ (การคิดอย่างมีระบบ) ในการตัดสินใจ

1) แนวทางการบริหาร กล่าวคือ การบริหารโรงเรียนควรใช้กระบวนการคิดอย่างมีระบบหรือโยนิโสมนสิการในการวางแผนและตัดสินใจในทุกขั้นตอน โดยต้องคำนึงถึงผลกระทบทั้งในระยะสั้นและระยะยาว การคิดเชิงพุทธจะช่วยให้การตัดสินใจเป็นไปตามหลักธรรมและไม่ยึดติดกับความต้องการหรืออารมณ์

2) การปฏิบัติ เช่น ในการตัดสินใจเกี่ยวกับการบริหารโรงเรียน ต้องพิจารณาอย่างรอบคอบและยุติธรรม เช่น การเลือกหัวข้อหรือแนวทางการเรียนการสอนที่เหมาะสมกับความต้องการของนักเรียน รวมถึงการพัฒนาหลักสูตรที่สอดคล้องกับบริบทของชุมชน

ประเด็นที่ 7 การพัฒนาศักยภาพของผู้นำทางการศึกษาในฐานะผู้ปฏิบัติธรรม

1) แนวทางการบริหาร กล่าวคือ ผู้นำทางการศึกษาของโรงเรียนควรมีการพัฒนาในด้านการปฏิบัติธรรมควบคู่ไปกับการบริหารงาน โดยผู้นำที่มีความรู้และประสบการณ์ในพระพุทธศาสนาจะสามารถนำทางการศึกษาไปในทิศทางที่เหมาะสมและมีจริยธรรม

2) การปฏิบัติ เช่น ผู้นำในโรงเรียนควรเน้นการปฏิบัติธรรมอย่างสม่ำเสมอ เช่น การเจริญสติ การปฏิบัติสมาธิ เพื่อพัฒนาจิตใจให้มั่นคงในการตัดสินใจและการนำทัพในการพัฒนาโรงเรียน

อภิปรายผล

แนวคิดเชิงพุทธที่ถูกนำมาใช้ในรูปแบบการบริหารจัดการของโรงเรียนพระปริยัติธรรมเจ้าพวยบดินทร์เดชา วัดมหาธาตุวรวิหาร จังหวัดยโสธร ประกอบด้วย 5 ประการ คือ (1) หลักมัชฌิมาปฏิปทา (ความพอดี) (2) หลักพรหมวิหาร 4 (ธรรมะเพื่อการบริหารคน) (3) หลักอิทธิ

บาท 4 (เครื่องมือแห่งความสำเร็จ) (4) หลักโยนิโสมนสิการ (การคิดอย่างมีระบบ) และ (5) หลักปัญญาวุฒิธรรม 4 (แนวทางการพัฒนาสติปัญญา) โดยภาพรวมมีค่าความพึงพอใจอยู่ในระดับปานกลาง ($\mu = 3.10$, $\sigma = 0.96$) ซึ่งได้สอดคล้องกับการศึกษาของ พระมหายุทธนา ตุ่มอ่อน (2565) ที่ศึกษาเรื่อง “การพัฒนาสมรรถนะการบริหารวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนปริยัติธรรม แผนกสามัญ” พบว่า งานวิชาการเป็นหัวใจหลักของสถานศึกษา มีส่วนสำคัญยิ่งที่จะขับเคลื่อนและผลักดันขอบข่ายการบริหารอื่น ในสถานศึกษาให้เป็นไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ หากผู้บริหารมีสมรรถนะการบริหารทางวิชาการ ก็จะมีความรู้ ทักษะ และพฤติกรรมบริหารวิชาการให้บรรลุถึงเป้าหมายตามที่องค์กรคาดหวังไว้ได้

โครงสร้างและกระบวนการบริหารจัดการของโรงเรียนพระปริยัติธรรมเจ้าพวยบดินทร์ เตชาในบริบทของการพัฒนาโรงเรียนพระปริยัติธรรม ประกอบด้วย 5 ประเด็น คือ (1) โครงสร้างการบริหารจัดการ (2) การบริหารจัดการโดยยึดหลักพรหมวิหาร 4 (เมตตา กรุณา มุทิตา อุเบกขา) (3) การสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม (4) การมีส่วนร่วมของชุมชน และการสนับสนุนจากภายนอก และ (5) การใช้หลักธรรมในการบริหารจัดการ ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ สุชาติ เศเวตบดี (2566) ที่ศึกษาเรื่อง “การบริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาในอนาคตกภาพ” ผลการศึกษาพบว่า 1) ด้านการบริหารงานวิชาการ พบว่า ผู้เชี่ยวชาญให้ความเห็นว่า (1) ต้องมีการเทียบโอนผลการเรียนให้จริงจังกฎต้องตามระเบียบเพื่อการคัดกรองและรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคลมากขึ้น (2) จะต้องมีกิจกรรมการเรียนการสอนให้หลากหลาย (3) จะต้องมีการจัดระบบการนิเทศติดตามผลการดำเนินงานของโรงเรียนให้มีมาตรฐาน 2) ด้านการบริหารงานบุคคลพบว่า ผู้เชี่ยวชาญให้ความเห็นว่า (1) ครูจะได้รับความส่งเสริมสนับสนุนเพื่อให้เกิดความชำนาญในวิชาที่สอน (2) จะมีการพัฒนาครูให้มีคุณภาพ เป็นมืออาชีพ อย่างต่อเนื่อง และทั่วถึง (3) มีการจัดครูและเจ้าหน้าที่ในการปฏิบัติงานตรงตามวุฒิการศึกษา (4) มีการประเมินผลการปฏิบัติงานครู

รูปแบบการบริหารจัดการเชิงพุทธที่เหมาะสมสำหรับการพัฒนาโรงเรียนพระปริยัติธรรมในอนาคต ประกอบด้วย 7 ประเด็น คือ (1) การใช้หลักมัชฌิมาปฏิปทา (การดำเนินชีวิตแบบกลาง ๆ) (2) การบริหารจัดการโดยยึดหลักพรหมวิหาร 4 (เมตตา กรุณา มุทิตา อุเบกขา) (3) การสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม (4) การใช้หลักอริยมรรคมีองค์แปด (หนทางแห่งความพอดี) (5) การบริหารจัดการทรัพยากรที่ยั่งยืนโดยใช้หลักการของสังคหวัตถุ 4 (6) การใช้หลักโยนิโสมนสิการ (การคิดอย่างมีระบบ) ในการตัดสินใจ และ (7) การพัฒนาศักยภาพ

ของผู้นำทางการศึกษาในฐานะผู้ปฏิบัติธรรม ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ พระปลัดศุภชัย สุนทรโร และคณะ (2567) ที่ศึกษาเรื่อง “แนวทางการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในการบริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดบุรีรัมย์” ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพปัญหาการบริหารจัดการในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดบุรีรัมย์ สามารถแบ่งเป็น 3 ด้าน คือ (1) ด้านการบริหารวิชาการ (2) ด้านการเรียนการสอน (3) ด้านการปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตร 2) หลักพุทธธรรมในการบริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา จังหวัดบุรีรัมย์ ประกอบด้วย (1) หลักอรรถะ 3 (2) หลักอิทธิบาท 4 (3) หลักผละ 4 และ (4) หลักสังกะยะ 5 3) แนวทางการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในการบริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดบุรีรัมย์ ดังนี้ ผู้บริหารสถานศึกษา คณะครู นักเรียน ด้านการเรียนการสอนและด้านวิชาการ ควรนำหลักอิทธิบาท 4 มาประยุกต์ใช้ มีความพึงพอใจต่อการศึกษาเล่าเรียนมากที่สุด เติบโตขึ้นในการศึกษาเล่าเรียนมีเพียรพยายามในการเรียน เอาใจใส่ใฝ่ต่อการศึกษาเล่าเรียนควบคู่หลักสังกะยะ 5 รับผิดชอบหน้าที่ของตน ไม่ทิ้งงานที่ตนรับผิดชอบมุ่งมั่นเพื่อให้ก่อประโยชน์แก่ตนและผู้อื่น ด้านการปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตรใช้หลักผละ 5 มีศรัทธาต่อการเลือกปรับปรุงพัฒนาหลักสูตรและพัฒนาสื่อการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างศรัทธาต่อการเรียนรู้อย่างลึกซึ้งในวิชา เพื่อนำความสามารถในการควบคุมตนเองสร้างให้เกิดปัญญาและการมีสติอย่างสมบูรณ์ และเป็นพลังที่จะช่วยทำให้การดำเนินงานหรือการทำกิจกรรมเกิดความมั่นใจ ประโยชน์ปัจจุบัน มุ่งเน้นพัฒนาหลักสูตรการศึกษาในรายวิชาเรียนของสถานศึกษาให้มีความทันสมัย และเป็นหลักสูตรที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญเพราะจะทำให้ผู้เรียนมีความสนใจนำไปสู่ประโยชน์สูงสุดและส่งผลต่อความสำเร็จตามเป้าหมายที่วางไว้

สรุป/ข้อเสนอแนะ

บทสรุป

โครงสร้างและกระบวนการบริหารจัดการของโรงเรียนพระปริยัติธรรมเจ้าพวยาบดินทร์เดชาในบริบทของการพัฒนาโรงเรียนพระปริยัติธรรม ประกอบด้วย 5 ประเด็น คือ (1) โครงสร้างการบริหารจัดการ (2) การบริหารจัดการโดยยึดหลักพรหมวิหาร 4 (เมตตา กรุณา มุทิตา อุเบกขา) (3) การสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม (4) การมีส่วนร่วมของชุมชนและการสนับสนุนจากภายนอก และ (5) การใช้หลักธรรมในการบริหารจัดการ รวมทั้ง รูปแบบการบริหารจัดการเชิงพุทธที่เหมาะสมสำหรับการพัฒนาโรงเรียนพระปริยัติธรรมในอนาคต

ประกอบด้วย 7 ประเด็น คือ (1) การใช้หลักมัชฌิมาปฏิปทา (การดำเนินชีวิตแบบกลาง ๆ) (2) การบริหารจัดการโดยยึดหลักพรหมวิหาร 4 (เมตตา กรุณา มุทิตา อุเบกขา) (3) การสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม (4) การใช้หลักอริยมรรคมีองค์แปด (หนทางแห่งความพอดี) (5) การบริหารจัดการทรัพยากรที่ยั่งยืนโดยใช้หลักการของสังคหวัตถุ 4 (6) การใช้หลักโยนิโสมนสิการ (การคิดอย่างมีระบบ) ในการตัดสินใจ และ (7) การพัฒนาศักยภาพของผู้นำทางการศึกษาในฐานะผู้ปฏิบัติธรรม

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้เชิงนโยบาย คือ องค์กรควรสนับสนุนการบริหารจัดการเชิงพุทธที่เหมาะสม เช่น การใช้หลักมัชฌิมาปฏิปทา การบริหารจัดการโดยยึดหลักพรหมวิหาร 4 การสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม การใช้หลักอริยมรรคมีองค์แปด การบริหารจัดการทรัพยากรที่ยั่งยืนโดยใช้หลักการของสังคหวัตถุ 4 และการพัฒนาศักยภาพของผู้นำทางการศึกษาในฐานะผู้ปฏิบัติธรรม

เอกสารอ้างอิง

- กัลยา วาณิชย์บัญชา. (2550). การวิเคราะห์สถิติ สถิติสำหรับบริหารและวิจัย. (พิมพ์ครั้งที่ 10). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เขียน วันทนียตระกูล, สมนึก นาห้วยทราย, และชุติมา มุสิกานนท์. (2567). แนวทางการบริหารงานโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาจังหวัดลำพูน. วารสารปัญญา, 31(1), 12-19.
- พระครูนิวริฐธรรมานุศาสน์, พระราชวชิรเมธี (วีระ วรปญฺโญ), พระมหาอดุล อุตฺตโร, และนิพนธ์ ขาวเอี่ยม. (2564). รูปแบบการพัฒนาการบริหารจัดการเชิงพุทธของโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา กลุ่มที่ 4. วารสารวิจัยวิชาการ, 4(2), 1-12.
- พระปลัดศุภชัย สุนทโร, พระมหาถนอม อานนฺโท, พระมหาพจน์ สุวโจ. (2567). แนวทางการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในการบริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาจังหวัดบุรีรัมย์. วารสารวิชาการ มจร บุรีรัมย์, 9(1), 173-186.
- พระครูปริยัติเจติยคุณ, พระฮอนด้า วาทสพโท, และเอกราช โฆษิตพิมานเวช. (2567). สมรรถนะของผู้บริหารในศตวรรษที่ 21 โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา. วารสารมณีเชษฐาราม วัดจอมมณี, 7(1), 284-301.

- พระมหาอุทตนา ตุ่มอ่อน. (2565). การพัฒนาสมรรถนะการบริหารวิชาการของผู้บริหาร
โรงเรียนปริยัติธรรม แผนกสามัญ. วารสารวิชาการธรรมทัศน์, 23(1), 257-266.
- สำนักกฎหมาย สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา. (2562). พระราชบัญญัติการศึกษาพระปริยัติธรรม
พ.ศ. 2562. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา.
- สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. (2556). แผนยุทธศาสตร์และแผนปฏิบัติการ การพัฒนา
การศึกษา โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา. (พุทธศักราช 2553-
พุทธศักราช 2562). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ.
- สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. (2560). ข้อมูลการจัดการศึกษาโรงเรียนพระปริยัติธรรม
แผนกสามัญศึกษา ปีการศึกษา 2560. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานพระพุทธศาสนา
แห่งชาติ.
- หวิน จำปานิน. (2562). กลยุทธ์การพัฒนาสมรรถนะครูเชิงพุทธบูรณาการของข้าราชการครู
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่นเขต 3. ใน ดุษฎีนิพนธ์พุทธ
ศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช
วิทยาลัย.
- สุชาติ เศวตบดี. (2566). การบริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาในอนาคตกภาพ.
วารสารชมรมบัณฑิตศิลป์, 1(1), 22-31.